

## A választások digitalizációjában rejlő lehetőségek különleges jogrend idején

A 21. században legitím kérdéssé vált, hogy a modern technika vívmányait, a digitális eszközöket milyen módon és mértékben lehet a választások során alkalmazni. A modern demokráciákban növekvő tendencia mutatkozik a hagyományos, papír alapú szavazás elektronikus módszerekkel történő kiegészítésére.

### 1. Választások különleges jogrend idején

Az Alaptörvény külön szerkezeti egységben taglalja a különleges jogrendre vonatkozó rendelkezéseket. Alkotmányos szinten a különleges jogrendnek három fajtája került nevesítésre: a hadiállapot, a szükségállapot, és a veszélyhelyzet.<sup>1</sup> 2020 márciusában a Kormány a Covid-19 miatt hirdetett veszélyhelyzetet, melyet az Országgyűlés felhatalmazásával a Kormány folyamatosan meghosszabbított, majd ezt 2022 májusától az orosz-ukrán háború miatt háborús veszélyhelyzet váltotta fel. A különleges jogrend, így a veszélyhelyzet is, csak akkor lép életbe, ha a rendes jogrenddel nem lehet kezelni a kialakult rendkívüli helyzetet.<sup>2</sup>

Az elmúlt években olyan nemzetközi kihívások is megjelentek, mint a covid világjárvány, vagy háborús helyzetek, melyek a választások esetében is megoldandó feladatok elé állították az érintett országokat. Magyarország is tett erőfeszítéseket a digitalizáció térnyerése érdekében, melynek egyik fő célja a személyes jelenlét kiváltása az egyes eljárásokban. 2020 elején a koronavírus okozta világjárvány az élet minden területén éreztette hatását. Hazánkban a járványügyi veszélyhelyzet miatt nem kerülhetett sor időközi választás lebonyolítására 2020. november 6.

---

\* Dr. Téglási András, habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Budapest

\*\* Balázs Bettina, Ph.D. hallgató, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Választás és Képviselő Kutatóműhely tagja, Budapest

<sup>1</sup> Az Alaptörvény 48. cikke.

<sup>2</sup> UNGVÁRI Álmos, SABJANICS István: *Pandémia és különleges jogrend Magyarországon*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Budapest, 2021.

és 2022. április 9. között, nem lehetett kitűzni választást, de a már kitűzött választások is elmaradtak.<sup>3</sup> A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ve.) szabályainak módosítására is sor került járvány hatására. A személyes kontaktusok csökkentésének igénye megmutatkozott a választási testületek, választási bizottságok működése tekintetében is, ahol a folyamatos működést a személyes jelenlét hiányában is biztosítani szükséges, így a Ve. 2021. január 21-től előírja, hogy a Nemzeti Választási Bizottság ülése az elnök döntése alapján elektronikus úton is megtartható.<sup>4</sup>

A digitalizáció térnyerésével az elektronikus, személyes jelenlétet mellőző ügyintézés körének bővítése is alternatívát, megoldási lehetőségeket kínálhat a társadalmat érintő országspecifikus vagy nemzetközi kihívásokra, így érdemes olyan módszereket megvizsgálni, melyek hatékonyan alkalmazhatók ilyen esetekben a választójog akadálymentes gyakorlása, a választási eljárások problémamentes lebonyolítása érdekében.

## 2. Elektronikus szavazási rendszerek

Az International IDEA adatbázisa<sup>5</sup> alapján a vizsgált 178 országból 34 ország vezette be országos vagy területi választásokon az elektronikus szavazás valamely formáját, további 11 ország pedig bevezette ugyan, de később felhagytak a használatával. Ezen túl az e-szavazás lehetséges bevezetéséről jelenleg több, megközelítőleg 27 országban is végeznek hatástanulmányokat. Az egyes elektronikus szavazást alkalmazó országok között különbség van abban, hogy az elektronikus szavazás során milyen technológiát használnak, országos vagy területi választások

---

<sup>3</sup> Először a veszélyhelyzet idejére eső időközi választásokra vonatkozó átmeneti rendelkezésekről szóló 483/2020. (XI. 5.) Korm. rendelet rendelkezett erről. Lásd a kérdésről bővebben: NAGY Attila Mihály: Választások járványhelyzet idején. In: RIXER Ádám (szerk.) *A járvány hosszútávú hatása a magyar közgazdaságra*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely, 2021. 149-163.

<sup>4</sup> A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény 40/A. §-a.

<sup>5</sup> Az International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA) „ICTs in Elections Database” elnevezésű online elérhető adatbázisa az egyes országok által a választásokon alkalmazott infokommunikációs technológiákra vonatkozóan tartalmaz információkat: <https://www.idea.int/data-tools/data/icts-elections-database>

során alkalmazzák, illetve minden választópolgár vagy csak a választópolgárok meghatározott csoportjai számára teszik-e elérhetővé.<sup>6</sup>

### 2.1. Az elektronikus szavazás fajtái

Az elektronikus szavazásnak négy főbb formáját különböztethetjük meg: Az „Electronic ballot printers” használatával a szavazóhelyiségben elektronikusan adható le a szavazat, amelyet a szavazógép kinyomtat, majd a szavazóládába ez a kinyomtatott nyugta kerül, úgy, hogy a szavazógép egyáltalán nem tárol el választási adatot. A „Direct recording electronic voting machines” szavazógép segítségével a szavazóhelyiségben elektronikusan leadott szavazatokat a rendszer rögzíti és tárolja. Ennek két típusa különböztethető meg: olyan szavazógép, amely a leadott szavazatokról egy papírra nyomtatott jelentést készít, így a választópolgár ellenőrizheti leadott szavazatát, illetve a papíralapú visszaigazolás nélküli szavazógép. A harmadik módszerhez úgynevezett „Optical Mark Recognition” optikai jel-, vagy karakterfelismerő rendszert alkalmazva a papír alapon leadott szavazatokat az eszköz segítségével beolvassák, így lehetségessé válik a leadott szavazatok elektronikus összesítése. Az utolsó csoportba a többitől legjobban elkülöníthető internetes szavazás tartozik, melynek során a szavazat leadása távolról történik, úgy, hogy a választópolgárok számítógépes hálózatként az internetet használják.<sup>7</sup>

### 2.2. Az internetes szavazás

Az internetes szavazást az International IDEA 2023-as adatai alapján jelenleg 15 ország alkalmazza valamilyen formában: az adott országon belül minden választópolgár számára: Észtország, Egyesült Arab Emírségek; az adott országon belül meghatározott választópolgárok számára: Ausztrália, Kanada, Oroszország, Dél-Korea; külföldről szavazók számára: Örményország, Ecuador, Franciaország, Mexikó, Új-Zéland, Omán, Pakisztán, Panama; kifejezetten a katonaság számára pedig csak Örményország.<sup>8</sup>

---

<sup>6</sup> VAJDA Adrienn (szerk.): *Elektronikus szavazás*. Országgyűlés Hivatala, Közgyűjteményi és közművelődési igazgatóság, Képviselői Információs Szolgálat, Budapest, 2023.

<sup>7</sup> Az International IDEA is ezen felosztás mentén kategorizálta az egyes elektronikus szavazási módszereket.

<sup>8</sup> Az International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA) „ICTs in Elections Database” elnevezésű online elérhető adatbázisa alapján.

A digitalizáció kérdésköre és annak fejlesztése a választások során két oldalú vizsgálatot igényel. Egyrészt meg kell vizsgálni, hogy van-e politikai szándék a választási eljárások egészének, akár a szavazások elektronikus térbe történő átültetésére, másrészt meg kell nézni, hogy erre a választói oldalon van-e befogadókészség. Az e-szavazás alkalmazása Magyarországon többször felvetődött, azonban jogalkotói szándék eddig nem mutatkozott a kérdés komolyabb vizsgálatára. Az eddigi kutatási irányok arra engednek következtetni, hogy van olyan formája az elektronikus szavazási módoknak, amelyek hatékonyabbá tudnák tenni a jelenlegi választási rendszert, azonban a jelöltek, pártok és választók technikai újításokkal szembeni bizalmatlanságából adódóan csak jól előkészítve, a választópolgárok vagy választások meghatározott csoportjára vonatkozóan „pilot projekt” jelleggel, a papíralapú szavazás mellett fokozatosan bevezetve képzelhető el. Ilyen feltételek mellett, az eddigi kutatási eredmények szempontjait figyelembe véve akár Magyarországon is működhetne az elektronikus szavazási rendszer valamely formája.

Az internetes szavazásnak számos előnye van, amelyek hozzájárulhatnak a választási folyamat hatékonyságának növeléséhez. Egyik legfontosabb előnye, hogy gyorsabbá teszi a választás lebonyolítását, mivel a szavazatszámolás egyszerűbbé válik, és kizárja az emberi hibázás lehetőségét. Emellett kiküszöbölhetők az érvénytelen szavazatok is. Az internetes szavazás növelheti a választási hajlandóságot bizonyos csoportok körében, például a politikai apátiával leginkább érintett fiatalok, fogyatékkal élő személyek, külföldön élő állampolgárok, a digitalizáció iránt nyitottak és a rendszer iránt bizalommal rendelkezők körében. Azok számára, akik megfelelő digitális készségekkel rendelkeznek, az internetes szavazás kényelmesebb és rugalmasabb lehetőséget kínál, valamint kevesebb időt vesz igénybe, mint a hagyományos szavazási módok. További előny, hogy a jogosult választópolgárok bárholnan leadhatják szavazataikat, valamint hosszú távon csökkentheti a szavazás lebonyolításának költségeit, például a nyomtatási és postaköltségek megtakarításával, a mozgóurnák helyettesítésével, valamint a külföldi szavazások adminisztrációs terheinek és szavazattovábbításának csökkentésével. Az internetes szavazás lehetőséget nyújthat egyes jelenlegi problémák, például a hagyományos választási csalási módszerek (láncszavazás, szavazólapokkal történő manipuláció) kiküszöbölésére, valamint a postázásból adódó problémák, például a késedelmes vagy meg nem érkező szavazólapok elkerülésére. Továbbá mérsékelhetők a levélszavazással kapcsolatos aggá-

lyok is. Az internetes szavazás hátrányai között szerepel, hogy amennyiben csak alternatív szavazási módként vezetik be, rövid távon növelheti a választás lebonyolításának költségeit. Problémát jelenthet a választópolgárok hiányos digitalizációs ismerete is, mivel az Európai Bizottság 2022-es DESI mutatója szerint a 16-74 év közötti európaiak csupán 54%-a rendelkezik legalább alapvető digitális készségekkel. Emellett az internetkapcsolat hiánya is akadályt jelenthet, hiszen a DESI szerint az európai háztartásokban a vezetékes, nagyon nagy kapacitású hálózatok lefedettsége 70%-os, míg az 5G lefedettség az EU lakott területeinek csupán 66%-át érinti.<sup>9</sup> További hátránnyként említhető a technológiával szembeni bizalmatlanság, a távoli digitális azonosítás nehézségei, a szavazatok ellenőrizhetőségének kérdése, valamint a választás titkosságának biztosítása. Nem elhanyagolható kockázat a harmadik felek általi beavatkozás lehetősége sem, például hackertámadások révén.

### 3. Összegzés

Az elektronikus szavazás ígéretes alternatívája, kiegészítője lehet a hagyományos szavazási módoknak, megkönnyítheti a választói részvételt, növelheti a részvételi arányokat és biztosíthatja a szavazati jog gyakorlását esetleges veszélyhelyzetben is. Bevezetése azonban fokozatosan képzelhető el: kezdetben célszerű pilot projekt formájában csak bizonyos választói csoportok számára vagy csak bizonyos választások esetében elérhetővé tenni, hogy a rendszer hatékonysága és megbízhatósága tesztelhető legyen. Ezt követően, az eredmények és tapasztalatok alapján mérülhet fel az elektronikus szavazás bármelyikének is szélesebb körű alkalmazása akár nagyobb választói csoportok számára is.

---

<sup>9</sup> Európai Bizottság: Digital Economy and Society Index (DESI) 2022, <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/88764>

## Felhasznált irodalom:

1. NAGY Attila Mihály: Választások járványhelyzet idején. In: RIXER Ádám (szerk.) *A járvány hosszútávú hatása a magyar közigazgatásra*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely, 2021. 149-163.
2. UNGVÁRI Álmos, SABJANICS István: *Pandémia és különleges jogrend Magyarországon*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Budapest, 2021.
3. VAJDA Adrienn (szerk.): *Elektronikus szavazás*. Országgyűlés Hivatala, Közgyűjteményi és közművelődési igazgatóság, Képviselői Információs Szolgálat, Budapest, 2023.